

передують йому. Це свідчить про первинність форм теперішнього часу по відношенню до інших часових форм.

Результати дослідження можуть слугувати основою подальшої наукової розробки питань функціонування аналітичних конструкцій в історії німецької мови та на сучасному етапі, проведення типологічного аналізу аналітичних конструкцій в германських мовах.

Література

Адмони В. Г. Исторический синтаксис немецкого языка / В. Г. Адмони. – М. : Высшая школа, 1963. – 335 с. Бах А. История немецкого языка / А. Бах. – М. : Эдиториал УРСС, 2011. – 344 с. Жирмунский В. М. История немецкого языка / В. М. Жирмунский. – М. : Высшая школа, 1965. – 406 с. Резникова Т. И. Грамматикализация конструкций с глаголом "делать": типология и семантика : дисс. ... канд. филол. наук: 10.02.20 / Резникова Татьяна Исидоровна. – М., 2003. – 143 с. Gryphius A. Lyrische Gedichte [Hrsg. von H. Palm] / A. Gryphius. – Tübingen, 1884. – [Электронный ресурс] – Режим доступа : http://www.archive.org/stream/andreasgryphius02grypgoog/andreasgryphius02grypgoog_djvu.txt. – Назв. с титул. екрана. DWB: *Deutsches Wörterbuch von Jacob Grimm und Wilhelm Grimm*. – [Электронный ресурс] : Режим доступа : <http://woerterbuchnetz.de/DWB/?sigle=DWB&mode=Vernetzung&lemid=GT04069>. – Назв. с титул. екрана. HC: *Heidelberg Corpus* / Langer N. Linguistic Purism in Action. How auxiliary tun was stigmatized in Early New High German. – Berlin, New York : Walter de Gruyter, 2001. – S. 225–263. WIKI: *Wikisource: Frühneuhochdeutsche Texte – Quellen und Volltexte*. – [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://de.wikisource.org/wiki/Kategorie:Fr%C3%BChneuhochdeutsch>. – Назв. с титул. екрана.

УДК: 811.111;81'373.46;81'23

ХИЖНЯК М. М.

(Запорізький національний університет)

ОСОБЛИВОСТІ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ЕМОЦІЙ В ТЕРМІНАХ ОБЕРТАЛЬНОГО РУХУ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

У статті аналізуються метафоричні значення англійських дієслів обертального руху. Детально розглядається процес формування та розвитку тих значень, які описують емоційний стан людини. Особлива увага приділяється виявленню залежності розвитку метафоричних значень від гнучкості семантичних параметрів обертання.

Ключові слова: англійська мова, дієслова обертального руху, метафора, домен-джерело, домен-ціль, емоції, семантичні параметри.

Хижняк М. М. Особенности репрезентации эмоций в терминах вращательного движения в английском языке.

В статье анализируются метафорические значения английских глаголов вращательного движения. Подробно рассматривается процесс формирования и развития тех значений, которые описывают эмоциональное состояние человека. Особое внимание уделяется выявлению зависимости развития метафорических значений от гибкости семантических параметров вращения.

Ключевые слова: английский язык, глаголы вращательного движения, метафора, домен-источник, домен-цель, эмоции, семантические параметры.

Khyzhniak M. M. Peculiarities of Representation of Emotions in Terms of Rotation in English. The article deals with the analysis of metaphorical meanings of English rotation verbs. This paper helps to reveal metaphors with source domain ROTATION and target domain EMOTIONS, to define means of its representation in English. The focus is made on the dependence of the metaphorical meanings on the flexibility of some semantic parameters of rotation.

Keywords: English, rotation verbs, metaphor, source domain, target domain, emotions, semantic parameters.

Актуальність статті. Останнім часом спостерігається інтерес до вивчення метафоризації як способу пізнання та вербалізації уявлень про світ [Будаєв 2009; Калугіна 2012; Коляденко 2009; Лакофф 2004; Шепель 2010; Kovescses 2002]. Метафору ми розуміємо, слідом за З. Ковечеш [Kovescses 2002, с. 4], як когнітивну операцію, в результаті якої один концептуальний домен (КД_{ЦІЛЬ}) репрезентується в термінах іншого (КД_{ДЖЕРЕЛО}), знання про який сформувалися на основі досвіду. В цій роботі в якості КД_{ДЖЕРЕЛО} розглядається ОБЕРТАННЯ, а КД_{ЦІЛЬ} виступає ЗМІНА ЕМОЦІЙНОГО СТАНУ. Метафоричні вживання ДОР є можливими за рахунок іншого наповнення семантичних параметрів.

Незважаючи на те, що концептуалізація уявлень про зміну емоційного стану людини на основі знань про матеріальні домени неодноразово слугувала предметом різноаспектних досліджень [Гусейн-Заде 2011; Клобуков 1997; Цзоянь 2011], репрезентація уявлень про емотивну сферу в термінах обертального руху залишилася поза увагою дослідників. Тому в

цій роботі звернемося до метафоричних значень дієслів обертання, розвиток яких спричинений необхідністю позначення зміни емоцій та почуттів.

Мета дослідження: виявити та проаналізувати метафоричні вживання дієслів обертального руху (далі – ДОР) для репрезентації емоційного стану людини. Основні **завдання**, що вирішуються в рамках цього дослідження, охоплюють встановлення метафоричних вживань дієслів обертання, які описують емотивну сферу, визначення особливостей комбінаторики ДОР для репрезентації емоцій.

Об'єктом дослідження є дієслова обертального руху у давньоанглійській мові та сучасній англійській мові, які вивчалися на **предмет** репрезентації зміни емоційного стану.

Матеріалом слугували 106 ДОР, відібрані методом суцільної вибірки з історичних та тлумачних словників [ASD, HCASD, OED], а також інших баз даних [BNC, CDO, FD, UD].

Дієслова обертання у своїх прямих значеннях позначають рух по колу матеріального суб'єкта або об'єкта, який у просторі неодноразово займає те ж місце відносно уявлюваної точки або лінії [Урисон 2003: 153]. ДОР, які вживаються в метафоричних значеннях, можуть репрезентувати різноманітні ситуації, в тому числі зміну емоційного стану людини, перехід від одного якісного стану до іншого. Так, однією з продуктивних метафор в англійській мові є метафора ОБЕРТАННЯ ПРЕДМЕТУ = ЗМІНА ЕМОЦІЙНОГО СТАНУ.

Модифікація метафоричних значень ДОР, що позначають зміну емоційного стану, залежить від типу референта. Як засвідчив аналіз, ДОР можуть вживатися метафорично для опису різноманітних емоцій та почуттів: сум, здивування, гнів, огида/відраза, презирство, страх, сміх, сором, повага, хвилювання, збудження тощо. В залежності від модальності переживань, які є репрезентованими ДОР та ідіоматичними виразами з ними, розрізняємо позитивні та негативні емоції, почуття та стани.

Дієслова обертання переважно позначають негативні емоції, почуття та стани:

1. страх (*When I think what some parts of Shanghai must have been like before liberation, it makes me **curl up!*** [OED]);
2. презирство, зневага, зверхнє ставлення до іншої особи (*Ernest's **lip curled** slightly, for his pride was touched* [OED]);
3. сум, смуток (*She'd **turn in her grave** if she knew what he was spending his inheritance on* [FD]);
4. обурення, роздратування, гнів (*Yesterday, she just came in and told him to stop bossing her around. **The worm has turned!*** [FD]);
5. відчай, в основному доведення когось до відчаю (*He caused McCarthy to make a fool of himself, and then **twisted the knife** by asking, "Have you no decency, sir?"* [FD]);
6. сором, збентеження, зникловоіння через поведінку або вчинок (*...both had the kind of accent that **made his toes curl**, and made him wish he'd opted for the more costly tailor* [BNC]).

Незначна кількість ДОР репрезентує позитивні емоції, почуття, стани:

- сміх як вияв радості, задоволення (*Now that the Carry On series has **them rolling in the aisles** once more with Carry On...* [BNC]);
- здивування, інтерес (*Brigitte Bardot still **turned heads** even in her 40's* [FD]);
- збудження (*Fast music with a good beat **turns me on*** [FD]);
- пошана (*... Oxford will have to **roll out the red carpet** the next time Mr Clinton comes to town* [BNC]);
- спокій (*I was expecting her to be furious but she **didn't turn a hair*** [FD]).

Формування метафори ОБЕРТАННЯ ПРЕДМЕТУ = ЗМІНА ЕМОЦІЙНОГО СТАНУ ґрунтується на зсуві в межах декількох семантичних параметрів обертального руху: СУБ'ЄКТ, ОБ'ЄКТ та СЕРЕДОВИЩЕ РУХУ.

У межах параметру СУБ'ЄКТ відбувається звуження СУБ'ЄКТ ОБЕРТАННЯ (ІСТОТА, НЕІСТОТА) □ ІСТОТА (ЛЮДИНА, ТВАРИНА). ДОР у своїх прямих значеннях здебільшого описують рух по колу, що здійснюється предметом круглої або продовгуватої форми, в той час як змін емоційного стану зазнає людина. Наприклад,

домен-джерело

домен-ціль

ОБЕРТАЛЬНИЙ РУХ
суб'єкт дії 1 (НЕІСТОТА)
М'ЯЧ

*Clarke is not conscious of any attempt to make his **ball spin** or twist: a certain action has become habitual to him [OED].*

ДОР у своїх метафоричних значеннях, які слугують для опису зміни емоційного стану, можуть репрезентувати не лише людину як суб'єкта, а й тварину.

домен-джерело
ОБЕРТАЛЬНИЙ РУХ
суб'єкт дії 1 (НЕІСТОТА)
КОЛЕСО

*We've all limited budgets in sidecar racing and if friendship makes the **wheels turn** more smoothly, [BNC].*

У межах параметру СУБ'ЄКТ може мати місце перенос ОБ'ЄКТ ОБЕРТАННЯ (ІСТОТА, НЕІСТОТА) □ ІСТОТА (СУКУПНІСТЬ ОСІБ). У такому випадку суб'єкт дії виражається збірним іменником, що охоплює сукупність подібних людей/предметів, які репрезентуються як одне ціле.

домен-джерело
ОБЕРТАЛЬНИЙ РУХ
суб'єкт дії 1 (НЕІСТОТА)
ГОЛОВА

*The **hede rolled** down to the chirche dore [OED].*

ЕМОЦІЇ
суб'єкт дії 2 (ІСТОТА)
ЛЮДИНА

*Hoch said the place was like a cow pasture, which no doubt had his **grandmother spinning** in her grave [FD].*

домен-ціль
ЕМОЦІЇ
суб'єкт дії 2 (ІСТОТА)
ХРОБАК

*She's a mild-mannered woman, but even a **worm will turn** [FD].*

домен-ціль
ЕМОЦІЇ
суб'єкт дії 2 (ІСТОТА)
ПУБЛІКА

*Considered by many to be one of Britain's best comedians, Izzard has had **audiences rolling** in the aisles all over the country [FD].*

Інколи у межах параметру СУБ'ЄКТ відбувається перенос ОБ'ЄКТ ОБЕРТАННЯ (ІСТОТА, НЕІСТОТА) □ НЕІСТОТА (АБСТРАКТНЕ ПОНЯТТЯ). Суб'єктом є інформація, новина або результат діяльності людини (фільм, музика), які є причиною зміни емоційного стану людини, тобто викликають певні емоції та почуття.

домен-джерело
ОБЕРТАЛЬНИЙ РУХ
суб'єкт дії 1 (НЕІСТОТА)
М'ЯЧ

*It's been great, the **ball** really did **turn** and I really had to concentrate on every ball [BNC].*

домен-ціль
ЕМОЦІЇ
суб'єкт дії 2 (НЕІСТОТА)
МУЗИКА, ФІЛЬМ, НОВИНА

*Fast **music** with a good beat **turns me on** [FD].
*The violent **movie** **turned my stomach** [FD].
*The **death of his wife** caused Jed to **turn in on himself** [FD].***

У межах параметру ОБ'ЄКТ РУХУ відбувається перенос характеристик типового тіла, що обертають (круглий або продовгуватий предмет), на нетипові об'єкти – тонкі і довгі за формою або такі, яким рух невластивий:

домен-джерело
ОБЕРТАЛЬНИЙ РУХ
Об'єкт дії 1 (ДЕТАЛЬ ОБЕРТУ)
КОЛЕСО

*... one **turning a wheel** by the handle, to grind the Coffee ... [OED].*

домен-ціль
ЕМОЦІЇ
Об'єкт дії 2 (ЧАСТИНА ТІЛА)
(тонка і довга річ –ВОЛОССЯ)

*I was expecting her to be furious but she **didn't turn a hair** [FD].*

Аналіз метафоричних вживань англійських ДОР для опису емотивної сфери людини

засвідчив, що об'єктами можуть слугувати соматизми та назви артефактів. ДОР сполучаються із соматизмами, які є найменуваннями нерухливих (шлунок), рухливих, але невідчужуваних (нога, палець), гнучких, еластичних (волосся) частин тіла:

1. щока (*turn the other cheek* “if you turn the other cheek when someone attacks or insults you, you do not get angry and attack or insult them but stay calm instead” – *Neither nation is renowned for **turning the other cheek***);

2. волосся (*to curl a person's hair* “to horrify, to frighten” – *The things he could tell you about her would **make your hair curl*** [BNC]);

3. губа (*to curl the lip* “to bend or raise the upper lip slightly on one side, as an expression of contempt or scorn” – *A bitter smile **curled the lip** of the President* [OED]);

4. шлунок (*turn your stomach* “to make you feel sick, often because you are angry or upset about something” – *The amount of money she spends on designer clothes really **turns my stomach*** [FD]);

5. пальці на ногах (*curl somebody's toes* “to frighten or shock someone” – *The mere sight of him was enough to **make McAllister's toes curl*** [BNC]).

ДОР комбінуються з найменуваннями артефактів, які можна положити, скласти хрест навхрест (ножі): *turn/twist the knife* “to do or say something unpleasant which makes someone who is already upset feel worse” – *Having made the poor girl cry, he **twisted the knife** by saying she was weak and unable to cope with pressure* [FD].

У межах параметру СЕРЕДОВИЩЕ відбувається перенос НЕЗАМКНЕНИЙ ПРОСТІР □ ЗАМКНЕНИЙ ПРОСТІР. Середовищем, в якому відбувається обертання, слугує фізичний простір з чітко обмеженими кордонами (могила, прохід між рядами). Як бачимо, локація обертального руху є суспільно значимою для людини.

домен-джерело
ОБЕРТАЛЬНИЙ РУХ
середовище дії 1
(НЕЗАМКНЕНИЙ ПРОСТІР)
ВИСОЧИНА, ГОРА

*Massive ash-trees **roll from the**→
mountains down the descent* [OED].

домен-ціль
ЕМОЦІЇ
середовище дії 2
(ЗАМКНЕНИЙ ПРОСТІР)
ПРОХІД МІЖ РЯДАМИ

*The group, considered by many to be one of the funniest in Canada, had its audiences **rolling in the aisles** at last night's concert* [FD].

Зазначимо, що середовище, яке описують ДОР у своїх метафоричних значеннях, виражається іменниковими конструкціями з локативним значенням (*rolling in the aisles, spin in somebody's grave*). ДОР в прямих значеннях можуть репрезентувати поверхню землі як середовище, а дієслова, які актуалізують метафору ОБЕРТАННЯ ПРЕДМЕТУ = ЗМІНА ЕМОЦІЙНОГО СТАНУ, описують обмежений, конкретний простір (прохід між рядами, могила): *If our late father heard you say that, he'd **turn over in his grave*** [FD].

Модифікації, які відбуваються у межах семантичних параметрів обертання, були викликані необхідністю вербалізувати емоційну сферу людини, зміну її емоційного стану. Аналіз семантики ДОР та їх комбінаторики дозволяє стверджувати, що всі зміни є антропоцентричними, тобто в якості суб'єкта частіше за все виступає особа (сукупність людей), в якості об'єкта – частини тіла людини, артефакти, які характерні для щоденного вжитку, а в якості середовища – соціально значущий закритий простір. До того ж емоційний стан має соматичний прояв, а тому до його репрезентації залучаються позначення частин тіла.

Актуалізаторами метафори ОБЕРТАННЯ ПРЕДМЕТУ = ЗМІНА ЕМОЦІЙНОГО СТАНУ в англійській мові є ідіоматичні вирази з дієсловами *curl, roll, spin, turn, twist*.

Для опису емотивної сфери людини ДОР часто комбінуються з лексичним одиницями на позначення частин тіла (*arm, cheek, hair, head, lip, stomach, toes*). Деякі ДОР вживаються з назвами артефактів (*knife*).

Інколи дієслова обертання поєднуються з прийменниками простору (*in, on*) та напрямку

(*up*). В ситуації зміни емоційного стану людини, яку репрезентують ДОР, часто вказується причина такої зміни, яка може бути виражена прийменниками з причинно-наслідковим значенням (*by, for*): *Having made the poor girl cry, he twisted the knife by saying she was weak and unable to cope with pressure* [FD], *The prosecutor was determined that Richard would twist slowly in the wind for the crime* [FD].

Висновки. Дієслова обертального руху часто вживаються в англійській мові в метафоричних значеннях з ціллю репрезентації абстрактних доменів, в тому числі ЕМОЦІЙНОГО СТАНУ. Формування метафори ОБЕРТАННЯ ПРЕДМЕТУ = ЗМІНА ЕМОЦІЙНОГО СТАНУ є можливим завдяки гнучкості семантичних параметрів обертання СУБ'ЄКТ, ОБ'ЄКТ та СЕРЕДОВИЩЕ РУХУ.

Формування метафоричних значень ґрунтується на асоціації обертання матеріального предмету з рухом суб'єктів та об'єктів, яким обертальний рух не є властивим. Основою більшості метафоричних вживань ДОР є ототожнення емоційного стану з поведінкою людини, рухом окремих частин тіла, які супроводжують цю емоцію. Таким чином, у процесі вербалізації емоцій, почуттів носії англійської мови основну увагу приділяють їх зовнішнім проявам.

Література

Будаев Э.В. Когнитивная метафора и политический дискурс: методологические вариации / Э. В. Будаев // Дискурс, концепт, жанр : коллективная монография / Ред. М. Ю. Олешков. – Нижний Тагил : НТГСПА, 2009. – С. 86–124. Гусейн-Заде И.А. Метафорические образы эмоциональных состояний в русской языковой картине мира: модели движения и воздействия / Ирина Артуровна Гусейн-Заде // Вестник Томского государственного университета. – 2011. – Вып. 347. – С. 11–14. Калугина Ю. В. Когнитивные ориентационные метафоры в экономических текстах (на материале англоязычной прессы) / Ю. В. Калугина // Вестник Челябинского государственного университета. Филология. Искусствоведение. – 2012. – Вып. 66. – С. 76–79. Клобуков П. Е. Метафора как концептуальная модель формирования языка эмоций / П. Е. Клобуков // Язык. Сознание. Коммуникация. – М., 1997. – Вып. 2. – С. 41–47. Коляденко О. Когнитивна метафора як засіб об'єктивізації концепту "страх" у творах М. Коцюбинського / Олена Коляденко // Українська мова. – 2009. – № 3. – С. 39-46. Лакофф Д. Метафоры, которыми мы живем : Пер. с англ. / Лакофф Джордж, Джонсон Марк. – М. : Едиториал УРСС, 2004. – 256 с. Урысон Е. В. Вращаться, крутиться, вертеться, кружиться, кружить / Е. В. Урысон // Новый объяснительный словарь синонимов русского языка / Под рук. Ю. Д. Апресяна. – М. : Школа "Языки славянской культуры", 2003. – С. 153–157. Шепель Ю. А. Становление метафоры в свете когнитивной теории [Электронный ресурс] / Ю. А. Шепель // Вісник Дніпропетровського університету. Серія "Мовознавство". – 2010. – Вип. 16. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/vdpu/Movozn/2010_16/article/60.pdf / Цзоянь Л. «Водная» и «огненная» метафоры эмоций в русском и китайском языках [Электронный ресурс] / Лю Цзоянь // Электронный научно-образовательный журнал ВГПУ «Грани познания». – 2011. – №4 (14). – Режим доступа : <http://grani.vspu.ru/files/publics/1325227787.pdf> / Kovceses Z. Metaphor : A Practical Introduction / Zoltan Kovceses. – Oxford University Press, 2002. – 286 p.

Список джерел ілюстративного матеріалу:

ASD – An Anglo-Saxon Dictionary, based on the manuscript collections of the late J. Bosworth [Electronic Resource] / [ed. T. Northcote Toller]. – Mode of access : <http://www.utexas.edu/cola/centers/lrc/books/asd/index-A.html>. BNC – British National Corpus [Electronic Resource]. – Mode of access : <http://www.natcorp.ox.ac.uk/> HCASD – Hall C. J. R. A Concise Anglo-Saxon Dictionary / John R. Clark Hall. – University of Toronto Press, 1960. – 432 p. CDO – Cambridge Dictionaries Online [Electronic Resource]. – Mode of access : <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/british/> FD – The Free Dictionary [Electronic Resource]. – Mode of access : <http://www.thefreedictionary.com/> OED – The Oxford English Dictionary. – 2nd ed. – on CD-ROM, R. 3.1. – Oxford: OUP, 2004. UD – Urban Dictionary [Electronic Resource]. – Mode of access : <http://www.urbandictionary.com/>

УДК:811.111:81'373.611

ЧИРВОНИЙ О.С.

(Запорізький національний університет)

TWITTER: A NEW CENTER OF WORD-FORMATION

The paper deals with the role of Twitter social network in the process of development of computer vocabulary over the last years, as well as with the main ways and mechanisms of "Twitter-marked" word-formation. The author posits that Twitter has effectively become a breeding ground for creation of new IT-related words.

Key words: social network, word-formation, composition, blending, analogy.

Чирвоный А.С. "TWITTER" как новый центр словообразования. В статье речь идет о влиянии социальной сети "Twitter" на пополнение словарного состава англоязычного компьютерного лексикона, а также об основных способах и механизмах образования «Твиттер-маркированных» единиц. Автор делает вывод о превращении данной социальной сети в базу для образования дериватов в области современных информационных технологий.

Ключевые слова: социальная сеть, словообразование, словосложение, телескопия, аналогия.